

Έτος Β'.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ 1874.

Φυλ. Θ'.

Η ΑΡΧΑΙΟΤΗΣ ΤΩΝ ΕΘΝΩΝ.

Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ὀρθὴν ἐκφέρει γνώμην λέγων ὅτι οὐδὲν ὑπῆρξεν ἔθνος, εἴτε πεπολιτισμένον εἴτε βάρβαρον, μὴ θεωροῦν ἑαυτὸ ὡς τὸ ἀρχαιότατον, καὶ μὴ ἀνάγον συνάμα καὶ τὰ χρονικὰ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ μέχρι τῆς ἀρχῆς αὐτῆς τοῦ κόσμου.

Ὁ Βάρρων ἐν τῷ ἀξιολόγῳ συγγράμματι αὐτοῦ, τῷ « *Rerum Divinarum et Humanorum* » ἔτοι « περὶ θεῶν καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, » τῷ δι' ἡμᾶς ἀπολεσθέντι ὑπὸ τῆς φορᾶς τοῦ χρόνου, διήρει ἀπᾶσας τὰς ἐποχάς, τὰς ἀλληλοδιαδόχως συμπληρωθείσας ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ παντός, εἰς τρεῖς μεγάλας περιόδους· πρώτην τὴν ὑπὸ σκότους περικεκαλυμμένην, δευτέραν, τὴν ὑπὸ μύθων παραμεμορφωμένην, καὶ τρίτην τὴν ὑπὸ τῆς ἱστορίας λελαμπρυσμένην. Οἱ Αἰγύπτιοι ὡσαύτως διήρουν τὴν ἱστορίαν των εἰς τρεῖς ὁμοίας ἐποχάς,

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Θ'.)

τὴν τῶν Θεῶν, τὴν τῶν ἡρώων καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων. Πρὸς τὰς τρεῖς δὲ ταύτας ἐποχάς ἔλεγον ὅτι συνυπῆρχον καὶ τρεῖς γλῶσσαι ἀντιστοιχοῦσαι, ἡ ἱερογλυφικὴ ἢ γλῶσσα τῶν Θεῶν, ἡ συμβολικὴ ἢ γλῶσσα τῶν ἡρώων καὶ ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, δι' ἧς οἱ ἄνθρωποι ἐξέφραζον τὰς ἰδέας των περὶ τῶν καθημερινῶν τοῦ βίου ἀναγκῶν.

Ἄν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἐξετάσωμεν τὰς πρὸς τὴν ἀρχαιότητα ἀξιώσεις τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, εὐρήσομεν ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἰδίως οὐ μόνον ἀντεποιοῦντο λίαν ὑπερβαλλούσης ἀρχαιότητος, ἀλλ' ὅτι καὶ οἱ ὑπολογισμοὶ αὐτῶν ἦσαν σφαλεροί. Τὸ νὰ προδῶμεν λοιπὸν εἰς τὴν ἐξέτασιν ταύτην οὐκ ἔσται ἀλυσιτελές, καθόσον δι' αὐτῆς θέλομεν προσεγγίσει εἰς δύο κλάδους μαθήσεως, ἥτοι θέλομεν γνωρίσει εἰς ποίαν ἐποχὴν καὶ εἰς ποίαν χώραν ἀποδοτέον τὰς ἀρχάς τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου θέλομεν ἰδεῖ τὰς ἀποδείξεις, ἐφ' ὧν στηρίζεται τὸ θρησκευτικὸν ἡμῶν σύστημα.

Ὁ περίφημος *Sir John Marsham* ἐν τῷ συγγράμματι αὐτοῦ τῷ ἐπιγραφομένῳ

« *Canon Chronicus, Aegyptiacus, Ebraicus, Graecus* » ἦτοι « Χρονικά Αἰγυπτίων, Ἑβραίων καὶ Ἑλλήνων, » ἐν ᾧ προσπαθεῖνὰ διασαφῆσαι τὰς περὶ τῶν ἀρχαίων δυναστειῶν καὶ γεγονότων περιπλόκους παραδόσεις τῶν πρώτων τῆς ἱστορίας περιόδων, φρονεῖ ὅτι οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν τὸ πρῶτον ἔθνος τὸ συστήσαν ὀρησκειτικούς τε καὶ πολιτικούς θεσμούς, καὶ ὅτι αἱ ἱεροτελεστίαι αὐτῶν ὡς ἐπίσης καὶ οἱ κυβερνητικοὶ κανονισμοὶ μετηνέχθησαν καὶ εἰς ἄλλους λαοὺς καὶ εἰς αὐτοὺς τέλος τοὺς Ἑβραίους, οἵτινες μετὰ τινων ἀλλοιώσεων περεδέξαντο αὐτούς. Ἀλλ' ἡμεῖς, πιστοὶ ὄντες ὁπαδοὶ τῆς ἱερογραφικῆς παραδόσεως, καθ' ἣν οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν ὁ πρῶτος λαὸς καὶ ὁ Ἀδὰμ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, ὀφείλομεν ἵνα ἐπιφράξωμεν τὰ ὦτα ἀπέναντι τῶν πιστωτικῶν λόγων τῆς τοιαύτης διαβεβαιώσεως. Καίτοι οὕτω πράττοντες δὲν νομίζομεν ὅτι ὑπὲρ τὸ δέον ἐμφορούμεθα ὑπὸ τῆς πρὸς τὴν Ἀγίαν Γραφὴν πίστεως· καθότι ἐκ πρώτης ὥψεως οἱ Αἰγύπτιοι δὲν φαίνονται γενόμενοι λαὸς τῆς ὑψηλῆς ταύτης ἀρχαιότητος· εἶδὲ καὶ ἐγένοντο, οὐ μέγας ἐκ τούτου ὠφελήθησαν. Κλήμης μάλιστα ὁ Ἀλεξανδρεὺς μετὰ τῶν πολλῶν πληροφοριῶν, ὀρησκειτικῶν, ἐθνικῶν, ἱστορικῶν, ἀνεκδοτικῶν τε καὶ διδακτικῶν, ἃς παρέχει ἡμῖν, ἐν τῷ περὶ « Στρωματέων Λόγων » βιβλίῳ του λέγει ὅτι τὰ βιβλία τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, τὰ περὶ τὰ τεσσαράκοντα δύο συμποσούμενα, περιελάμβανον τοὺς μεγίστους παραλογισμοὺς περὶ τε τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἀστρονομίαν. Ὁ Γαληνὸς, ἀξιόπιστος πρὸς τοῦτο μάρτυς, λέγει ὅτι ἡ ἱατρικὴ αὐτῶν ἐπιστήμη ἦν σειρὰ ἀγυρτικῶν καὶ γελοιωδῶν τεχνασμάτων. Ἡ ἠθικὴ αὐτῶν ἦν ἐκδεδιητημένη καὶ ἀκόλαστος, ἡ δὲ θεολογία των συνέκειτο ἐκ δεισιδαιμονιῶν καὶ μαγικῶν ἐπωδῶν. Παρ' αὐτοῖς αἱ τέχναι διετέλουν ἐν τῇ νηπιότητι αὐτῶν. Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν πυραμίδων αὐτῶν, δύναται τις βεβαίως νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι τὸ τερατώδες αὐτῶν ὕψος οὐδόπως ἐστὶν ἀσυμβίβαστον

πρὸς τὸν ἐπίσης τερατώδη βαρβαρισμὸν αὐτῶν. Ἀληθῶς εἰπεῖν, οἱ Αἰγύπτιοι ὀφείλουν τὴν περὶ σοφίας αὐτῶν φήμην εἰς τὴν περὶδοξον Ἀλεξανδρείαν. Ἡ τοῦ Ἀλεξάνδρου πόλις αὕτη, συνενώσασα τὴν ἀγχίνοιαν τοῦ Ἀφρικανοῦ μετὰ τῆς εὐφυΐας τοῦ Ἑλλήνου, παρήγαγε φιλοσόφους ἐντρίβεις εἰς θεολογικὰ ζητήματα. Φημιζομένη ὡς « Μήτηρ τῶν Ἐπιστημῶν », παρὰ δὲ τοῖς Ἑλλησι χαρακτηριζομένη ὑπὸ τὴν κατ' ἐξοχὴν προσωνομίαν « ἡ Πόλις » εἶδε τὸ Μουσεῖον αὐτῆς περιελθὼν εἰς τοιαύτην εὐκλειαν, εἰς οἴαν ἡ Ἀκαδημία, τὸ Λύκειον καὶ ἡ Στοὰ τῶν Ἀθηνῶν. Ἐνταῦθα ἐδιδάχθη ὁ μέγας ἱερεὺς Μανέθων, ὅστις μεθερμήνευσεν ἅπασαν τὴν ἱστορίαν τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ ἑξοχὸν φυσιοθεολογικὴν ἔποψιν, καθ' ἓν τρόπον καὶ οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι ἀπέδωκαν τοῖς ἐθνικοῖς αὐτῶν μυθολογήμασι τημασίαν ὅλως φιλοσοφικὴν. Ἐν τῷ μεγάλῳ τούτῳ ἐμπορικῷ σταθμῷ τῆς τε Μεσογείου καὶ τῆς Ἀνατολῆς, λαὸς τοσούτῳ κενόδοξος, τοσούτῳ ἀκόρεστος νέων δεισιδαιμονιῶν, τοσούτῳ ἐμπεφορημένος ὑπὸ τῆς προκαταλήψεως περὶ τῆς τερατώδους τοῦ ἔθνους του ἀρχαιότητος καὶ τῶν μεγάλων κατακτήσεων τῶν βασιλέων αὐτοῦ, ἀγνοῶν ἄλλως τε ὅτι καὶ ἕτερα ἔθνη ἠδύναντο νὰ συλλάβωσιν ὁμοιομόρφους ἰδέας περὶ μυθολογίας, ἐνόμισε φυσικῶς τῷ λόγῳ ὅτι ἅπαντες οἱ θεοὶ τῶν ἄλλων λαῶν τῶν μετ' αὐτοῦ ἐμπορευομένων ἔσχον Αἰγυπτιακὴν καταγωγὴν· βλέπων ὅτι ἕκαστον ἔθνος εἶχε τὸν Δία καὶ τοὺς Ἡρακλεῖς του, ἀφίκετο εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Ἀμμὼν Ζεὺς αὐτοῦ ἦν ὁ ἀρχαιότατος πάντων καὶ ὅτι ἕκαστος Ἡρακλῆς προσωνομάσθη οὕτω κατὰ μίμησιν τοῦ Αἰγυπτίου Ἡρακλέους.

Ἀλλ' ἃς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀρχαιότητος. Διόδωρος ὁ Σικελιώτης λέγει ὅτι αὕτη συνέκειτο ἐκ 2,000 ἐτῶν. Ὁ Ἰάκωβος Κάπελλος ἐν τῇ « Ἱερᾷ καὶ Αἰγυπτιακῇ ἱστορίᾳ » αὐτοῦ κατὰ κράτος ἀνασκευάζει τὴν γνώμην τοῦ Διοδώρου. Ὁ Ποιμαντῆρ (*Poemander* =

Ποιμήν), βιβλίον ἀποδιδόμενον τῷ Αἰγυπτίῳ Ἑρμῇ τῷ Τρισμεγίστῳ καὶ ἐμπεριέχον τὰς θεολογικὰς δοξασίας τοῦ μυθώδους τούτου ἀνδρός, δὲν ἀποδεικνύει τὴν ἀρχαιότητα ταύτην σαφέστερον τοῦ Διόδωρου. Ἀλλ' ὁ Ποιμαντὴρ εἶναι προφανὲς συγγραμμα ψευδολογιῶν. Ὁ Σωμαΐσιος τὸ θεωρεῖ ὡς μίαν φύρδην μίγδην συλλογὴν, ὁ δὲ Κασσωβὼν διίσχυρίζεται ὅτι οὐδὲμία θεολογικὴ διδασκαλία ἐστὶν ἀρχαιότερα τοῦ Πλατωνισμοῦ. Ἡ περὶ τῆς ἀρχαιότητος αὐτῶν πλάνη τῶν Αἰγυπτίων προήλθεν ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρωπίνου νοός, τοῦ ὑπερμεγαθύνοντος συνήθως τὰ πράγματα, ἅπερ ἄγνοεῖ, καὶ τὰ περιορισμένα ἀπεριόριστα καθιστάντος. Κεκλεισμένος τις ὢν ἐντὸς στενοῦ, ἀλλὰ λίαν ζοφεροῦ θαλάμου φαντάζεται αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ τῆς φρίκης τοῦ σκότους εὐρύτερον τοῦ ὄντος· τότε δὲ μόνον ἀπαλλάσσεται τῆς ἀπάτης, ὅτε, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, αἰσθάνεται ὅτι ἐγγίζει τοῖχον.

Οἱ Σῖναι (Κινέζοι) ὑπῆρξαν ἐπίσης μωροί, ὡς οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς τὰ περὶ τῆς ἀρχαιότητος αὐτῶν, καὶ ἡ ἀπάτη των ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἐπήγαγεν. Ἀπέκλειον οὗτοι τοὺς ξένους τῆς εἰσόδου τῆς χώρας των, ὡς καὶ οἱ Αἰγύπτιοι μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ Ψαμμητίχου καὶ οἱ Σκύθαι μέχρι τῆς εἰσβολῆς τοῦ Δαρείου υἱοῦ τοῦ Ὑστάσπου. Ἰησοῦται τινὲς ἐξύμνησαν τὴν ἀρχαιότητα τοῦ Κομφυκίου, διατεινόμενοι ὅτι ἀνέγνωσαν βιβλία Σινικὰ ἐκδοθέντα πρὸ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἀλλ' ἕτεροι συγγραφεῖς ἀξιοπιστότεροι λέγουσιν ὅτι ὁ Κομφύκιος ἤκμαζε πέντε αἰῶνας μόνον πρὸ τῆς ἡμετέρας ἐποχῆς καὶ βεβαιοῦσιν ὅτι οἱ Σῖναι δύο γενεάς μόνον πρὸ τῶν Εὐρωπαίων εἶχον ἐφεύρει τὴν τυπογραφίαν.

Ἐν τῇ διαμάχῃ ταύτῃ, τῇ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν ὡς πρὸς τὸ περὶ ἀρχαιότητος ζήτημα, οἱ Σκύθαι κατέσχον τὴν πρώτην θέσιν πρὸ τῶν Αἰγυπτίων. Ὁ Ῥωμαῖος ἱστορικὸς Ἰουστίνος ἐν τῇ Παγκοσμίῳ αὐτοῦ Ἱστορίᾳ ἀρχεται τοποθετῶν πρὸ τῶν Ἀσσυρί-

ων Βασιλέων τὸν Σκύθην Τάναϊν καὶ τὸν Αἰγύπτιον Σέσωστριν. Ὁ Τάναϊς ἐκστρατεύει πρῶτος μετὰ πολυαρίθμου στρατοῦ διὰ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον, τὴν χώραν ταύτην τὴν τοσούτῳ καλῶς ὠχυρωμένην κατὰ πάσης ξένης εἰσβολῆς. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Σέσωστρις μετὰ στρατοῦ οὐχ' ἥττον πολυαρίθμου ὁρμᾷ πρὸς ὑποδούλωσιν τῆς Σκυθίας, ἣτις ὁμῶς διατελεῖ οὐσα ἄγνωστος μέχρι τῆς τοῦ Δαρείου εἰσβολῆς. Καὶ ἐνῶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ πολιτισμὸς μεγάλως ἤκμαζε παρὰ τοῖς Πέρσαις, ἡ Σκυθία διετέλει ἐν τοιαύτῃ βαρβάρῳ καταστάσει, ὥστε ὁ λαὸς αὐτῆς οὐδὲ διὰ τῶν ἱερογλυφικῶν χαρακτήρων ἠδύνατο νὰ ἐκφράζῃ τὰς ἰδέας του. Οἱ δύο προορηθέντες κατακτηταὶ Τάναϊς καὶ Σέσωστρις πορεύονται διὰ τῆς Ἀσίας μετὰ τῶν πολεμικῶν αὐτῶν στιφῶν, χωρὶς νὰ δυνηθῶσι νὰ καθυποτάξωσιν αὐτὴν ὑπὸ τὸ κράτος οὔτε τῶν Σκυθῶν οὔτε τῶν Αἰγυπτίων. Διαμένει ὅθεν ἡ ἡπειρος αὕτη τοσούτῳ ἀνεξάρτητος, ὥστε μετὰ παρέλευσιν χρόνων βλέπομεν ἀναφυομένην ἐξ αὐτῆς τὴν πρώτην τῶν τεσσάρων ἐνδοξοτάτων μοναρχιῶν — τὴν τῶν Ἀσσυρίων.

Αἱ ἀξιώσεις τῶν τελευταίων τούτων πρὸς ὑψηλὴν ἀρχαιότητά εἰσιν αἱ πιθανώτεραι ἀπάντων τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν. Ἐν πρώτοις ἡ χώρα αὐτῶν κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κόσμου. Ἔστι δὲ γνωστὸν, ὡς ἐπίσης καὶ εὐαπόδεικτον, ὅτι αἱ χῶραι αἱ κατοικηθεῖσαι πρῶται, ἦσαν μεσόγειοι, αἱ δὲ μετ' αὐτὰς παραθαλάσσιοι. Τὸ ἔθνος τῶν Ἀσσυρίων συνέστη, ἐπὶ Νίνου ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Χαλδαίων, τῶν πρώτων σοφῶν τῆς ἐθνικῆς ἀρχαιότητος· καὶ οὕτω τὸ ὄνομα τῶν τελευταίων συνεχωνεύθη εἰς τὸ τῶν πρώτων. Ἀλλὰ καὶ οἱ Χαλδαῖοι ὠσαύτως σφαλερὰς ἐποίησαντο ἀξιώσεις πρὸς τὴν ἀρχαιότητα. Διίσχυρίζοντο ὅτι διετήρησαν ἀστρονομικὰς παρατηρήσεις 48,000 ἐτῶν. Ὁ Ἰώσηπος ἐδίδε πίστιν εἰς τὰς προκατακλυσμαίας ταύτας θεωρίας, λέγων ὅτι διεσώθησαν αὐταὶ ἀβλαβεῖς ἐκ τοῦ Μεγάλου Κατακλυσμοῦ ὡς γραφεῖσαι ἐπὶ δύο

στηλών, τῆς μιᾶς μαρμαρίνης, τῆς δ' ἐτέρας ἐξ ὀρειχάλκου.

Οἱ Ἑβραῖοι ἀφ' ἐτέρου ξένοι δικτελοῦντες πρὸς τὰ ἄλλα ἔθνη, ὡς ὁ τε Ἰώσηπος καὶ ὁ Δακτάντιος μαρτυροῦσιν, ἠγνόουν οὐχ ἥττον ἢ οἱ ἄλλοι λαοὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐτῶν, ἅτινα παρῆλθον ἀπὸ τῆς Κοσμογονίας, καθόσον οὗτος συνεποσοῦτο παρ' αὐτοῖς εἰς περίπου 4500 ἔτη. — σμικρότατος ἀριθμὸς, ἀντιπαραβαλλόμενος πρὸς τοὺς τερατώδεις ὑπολογισμοὺς τῶν Χαλδαίων, Σκυθῶν, Αἰγυπτίων καὶ Σινῶν.

Ἄλλ' ἐνταῦθα ὀφείλομεν νὰ ἔχωμεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν ὁ πρῶτος λαὸς καὶ ὅτι ἀπ' ἀρχῆς διετήρησαν ἀναλλοίωτον τὴν πορείαν τῆς ἱστορίας αὐτῶν. Ὅφειλομεν ὅθεν νὰ τοποθετήσωμεν αὐτοὺς πρῶτους εἰς τὸ περὶ ἀρχιότητος κεφάλαιον. Μετὰ τοὺς Ἑβραίους θὰ ἐθέτομεν τοὺς Χαλδαίους καὶ τοὺς Σκύθας, καὶ μετ' αὐτοὺς καὶ τοὺς Φοίνικας. Οἱ τελευταῖοι δ' οὗτοι ὀφείλουν νὰ προηγηθῶσι τῶν Αἰγυπτίων, καθότι κατὰ τὴν παράδοσιν οἱ Φοίνικες μετέδωκαν αὐτοῖς τὰς ἀστρονομικὰς γνώσεις (ἄσπερ καὶ αὐτοὶ οὗτοι παρέλαβον ἐκ τῶν Χαλδαίων) ὡς ἐπίσης καὶ τοὺς ἀλφαριθμητικοὺς χαρακτῆρας.

Παραδεχόμενοι λοιπὸν τὴν χρονολογίαν τῶν Ἑβραίων ὡς ὀρθήν, προβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ νὰ συνδιαλλάξωμεν αὐτὴν μετὰ τῶν ἀντιθέτων ὑπολογισμῶν τῶν ἐθνικῶν λαῶν.

Ἡ ἱστορία τοῦ Κόσμου, δυνάμεθα εἰπεῖν, ἄρχεται μετὰ τὸν Κατακλυσμὸν. Ἡ ἐπελθοῦσα σύγχυσις τῶν γλωσσῶν ἐγένετο μετὰ τὸ τοῦ λαοῦ τῆς Ἀνατολῆς, τοῦ καταγομένου ἐκ τοῦ Σήμ. Ἄλλ' οἱ ἀπόγονοι τῶν ἐτέρων δύο υἱῶν τοῦ Νῶε, Χάμ καὶ Ἰάφεθ, διασπαρμένοι ὄντες μετὰ τῶν ἐκτεταμένων δασῶν, ἅτινα ἐκάλυπτον τότε τὴν γῆν, ἦγον βίον μονήρη καὶ ἀνέστιον καὶ ἐντὸς ὀλίγου, ἀπολέσαντες τὰ ἀνθρώπινα ἦθη καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ λόγου, ἔζων ὡς ἄγρια θηρία καὶ προσέλαβον τὸ γιγαντώδες ἀνάστημα τῶν προκατακλυσμαίων ἀνδρῶν. Ἄλλ' ἀφοῦ τὰ ὕδατα ἀπεσύρθησαν

καθ' ὁλοκληρίαν ἐκ τῆς ξηρᾶς, ὁ δὲ αὐχμὸς τῆς γῆς ἠδυνήθη νὰ παραγάγῃ βροντὰς διὰ τῶν ἀναθυμιάσεων αὐτῆς, οἱ γίγαντες οὗτοι καταπτοηθέντες ἀπέδωκαν τὸ φαινόμενον τοῦτο εἰς θεότητά τινα παρωργισμένην κατ' αὐτῶν. Τοιαύτη ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῶν ὑπὸ τὴν προσωνομίαν Ζεὸς ἀπείριον θεῶν τῶν ἐθνικῶν λαῶν. Καὶ ἐντεῦθεν πρὸς τοῦτοις ἡ μαντικὴ ἔσχε τὴν καταγωγὴν αὐτῆς ἐκ τῶν φαινομένων τῆς βροντῆς καὶ τῆς πτήσεως τῶν πτηνῶν καὶ πρὸ πάντων τοῦ ἀετοῦ, τοῦ ἰδίως θεωρουμένου ὡς τοῦ Διὸς πτηνοῦ. Ὁ λαὸς ὅμως τῆς Ἀνατολῆς ἐκέκτητο ἐπιδεξιωτέραν καὶ κομψοτέραν μαντικὴν, ὡς προσληφθεῖσαν ἐκ τῆς παρατηρήσεως τῶν κινήσεων τῶν πλανητῶν καὶ τῆς ἐπόψεως τῶν ἀστέρων τοῦ στερεώματος.

Μετὰ παρέλευσιν χρόνων ἅπαντα τὰ ἔθνη, τὰ ἐκ τοῦ Χάμ καὶ Ἰάφεθ καταγόμενα, ἐδημιούργησαν τὰς ἰδίαις αὐτῶν διαλέκτους ἐν ταῖς μεσογείαις χώραις, καὶ μετὰ ταῦτα κατερχόμενα πρὸς τὰ παράλια μέρη, ἤρξαντο νὰ ἐμπορεύωνται μετὰ τῶν Φοινίκων, οἵτινες, ναυτικὸς ὄντες λαὸς, περιεκάλυψαν διὰ τῶν ἀποικιῶν αὐτῶν τὰς ὀχθὰς τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Ὠκεανοῦ.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἐπὶ 500 περίπου ἔτη, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 2000 μέχρι τοῦ 2500 ἔτους ἀπὸ τῆς Κοσμογονίας τῶν προειρημένων γιγάντων, ἐγκαταλιπόντων τὸν πρότερον πλανήτην αὐτῶν βίον καὶ ἐπιδοθέντων εἰς γεωργίαν καὶ αὐτῶν γεωργικῶν λαῶν καταστάσεων, ἐπῆλθεν ὁ « χρυσοῦς αἰὼν » καὶ μετ' αὐτὸν ὁ « αἰὼν τοῦ Κρόνου », καθ' ὃν οἱ θεοὶ παρίστανται ὡς συζῶντες ἐπὶ γῆς μετὰ τῶν ἀνθρώπων, τῶν γιγάντων ἐκείνων ἐκλαμβανόμενων σφαλερῶς ὡς θεῶν. (Αὕτη ἐστὶν ἡ ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἑλλήνων καλουμένη « ἐποχὴ τῶν θεῶν » ὑπὸ δὲ τῶν ἱστορικῶν, ὡς ὁ Βάρρων, ἡ « ὑπὸ τοῦ σκότους περιεκαλυμμένη ἐποχὴ »)

Ὁ « αἰὼν τῶν Ἡρώων », ὁ μετὰ τὸν προκατόντα ἐπελθὼν, διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 3000 ἔτους τῆς Κοσμογονίας 2500^{ου} μέχρι τοῦ 3223^{ου}.

Τότε δ' ἡ Ἑλλάς ἔσχε τοὺς Ἡρακλεῖς της, ἡ Αἴγυπτος τοὺς Ἑρμᾶς, ἡ Θράκη τοὺς Ὀρφεῖς καὶ ἡ Ἀνατολή τοὺς Ζωροάστρας της, ἅπαντα ταῦτα ἀλληγορικὰ πρόσωπα, ἰδανικοί τύποι ἀνδρῶν, οἵτινες συνέστησαν κοινωνίας καὶ ἤγαγον τοὺς ἀνθρώπους εἰς εὐνομίαν διὰ τοῦ κάλλους τῆς ποιήσεως ἢ τῆς εὐρύτητος τῆς σοφίας αὐτῶν. Ὁ πόλεμος τῆς Τρωάδος συνέβη περὶ τὰ 2820· τὸν δ' ἐπόμενον αἰῶνα ἐπῆλθον αἱ περιπλανήσεις τοῦ Αἰνείου καὶ τοῦ Ἀντήνορος, τοῦ Διομύδου καὶ Ὀδυσσεύς, μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ὁποίων (περὶ τὰ 2950) συνεστήθησαν αἱ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Ἰταλίας καὶ Σικελίας.

Ὁ « αἰὼν τῶν ἀνθρώπων » ἀρχεται τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, οἱ ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους προσυστηθέντες, ἀνεκινήθησαν καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ Ἰφίτου κατὰ τὸ 3223^{ον} ἔτος. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἡρακλέους μέχρι τῆς τοῦ Ἰφίτου, τὰ ἔτη ἡριθμοῦντο ἀρχομένου τοῦ θέρους, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα κατὰ τὰς ἡλιακὰς περιόδους.

Ἡ πρώτη Ὀλυμπιάς (776. π. χ.) συμπίπτει σχεδὸν μὲ τὴν κτίσιν τῆς Ῥώμης (753. π. χ.). Ἦθελεν εἶσθαι ἀπάτη τὸ νὰ συλλάβωμεν μεγάλην ἰδέαν τῆς Ῥώμης περὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῆς. Ἀναγινώσκομεν ὅτι αὕτη καθυπέταξεν ἀλληλοδιαδόχως τὰ ἔθνη ἀμέσως μετὰ τὴν θεμελίωσίν της. Ἀλλὰ τί πρὸς τοῦτο; Οἱ θρίαμβοι οὗτοι οὐδόλως τὴν κατέστησαν μεγάλην ἢ περίφημον· ὁ δὲ Ἀγ. Αὐγουστίνος πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἀναφέρει τὸ ἐξῆς χωρίον ἐκ τοῦ Βάρρωνος, « Ἐπὶ διακόσια πεντήκοντα ἔτη, ἀφ' οὗ ἡ Ῥώμη ἐκυβερνᾶτο ὑπὸ βασιλέων, αὕτη καθυπέβαλεν ὑπὸ τὸ σκῆπτρόν της πλείονα τῶν εἰκοσιν ἐθνῶν, καὶ ὁμοῦς τὸ κράτος αὐτῆς ἐπὶ εἰκοσι μόνον χιλιάδων ψυχῶν ἐξετείνεται. » Καὶ ἀληθῶς αὕτη φαίνεται· ὀλίγον οὔσα γνωστὴ τοῖς ξένοις ἔθνεσι πρὸ τοῦ Ταραντινικοῦ πολέμου, συμβάντος κατὰ τὸ 3708^{ον} ἔτος τῆς Κοσμογονίας καὶ 489^{ον} μετὰ τὴν κτίσιν τῆς πόλεως αὐτῆς. Τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐγένοντο κατὰ

πρῶτον ἀλλήλους γνωστοί. Ἡ δ' αἰτία τοῦ πολέμου ἀναδείκνυσι τὴν ταπεινότητα τούτων. Οἱ Ταραντῖνοι εἶχον κακοποιήσει πλοῖα Ῥωμαῖα καὶ, ὅτε ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ῥώμης παρενέβη εἰς τὴν ὑπόθεσιν, οἱ κάτοικοι τοῦ Τάραντος πρὸς δικαιολόγησιν τοῦ διαβήματος τῶν ἀπῆντησαν ὅτι « ἠγνόουν ὅποιοί τινες ἦσαν οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ὁπόθεν ἤρχοντο. » Ταῦτα ἀναφέρει Φλῶρος ὁ ἱστορικός. Μόνον δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ δευτέρου Καρχηδονιακοῦ πολέμου (οὗτινος τὰ καθέκαστα περιεγράφησαν ὑπὸ τοῦ ἱστορικοῦ Λιβύου) τοῦ συμβάντος τὸ 249. π. χ. καὶ διαρκέσαντος δεκαοκτὼ ἔτη, ἀρχόμεθα γινώσκειν βέβαιόν τι περὶ τῆς ἱστορίας τῆς Ῥώμης, οὐμὴν ἀλλὰ, ἂν δὲν ἀπατώμεθα, καὶ περὶ παντὸς ἄλλου συμβεβηκότος οἰουδήποτε ἔθνους τῆς ἀρχαιότητος. Καὶ αὐτὸς ὁ κορυφαῖος τῶν ποιητῶν, ὁ τῆς Ἰλιάδος συγγραφεὺς ὑπὸ τινῶν πιθανολογεῖται, (καίτοι ἐσφαλμένως) ὡς ἀπλοῦς τύπος γενόμενος, οἱ δὲ χρονολόγοι, οἱ ὑπὲρ τῆς ἀτομικότητος αὐτοῦ συνηγοροῦντες, ἐρίζουσι περὶ τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν ἤκμασεν, οἱ δὲ ὑπολογισμοὶ αὐτῶν διαφέρουσι κατὰ τετρακόσια πεντήκοντα ἔτη!

Μέχρι τῆς ἐποχῆς λοιπὸν τοῦ δευτέρου Καρχηδονιακοῦ πολέμου ἡ παγκόσμιος ἱστορία ἐστὶν ὅλως ἀσαφής καὶ ἀνιγματοῦδης. Ὡς κτῆμα ἄνευ κυρίου δυνάμεθα νὰ ἐκμεταλλεύωμεν αὐτὴν κατὰ τὸ δοκοῦν· δυνάμεθα νὰ μορφώωμεν ἰδίους ἡμῶν συμπερασμοὺς καὶ ἰδίαν ἡμῶν χρονολογίαν· καὶ ἐπειδὴ, οὕτω ποιοῦντες, οὐδενὸς δικαίωμα σφετεριζόμεθα, οὐδόλως ἠθέλωμεν κατηγορηθῆ ὡς μὴ συμμορφούμενοι πρὸς τὰς γνώμας τῶν ἄλλων. Δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν ἢ τὰν ἀπάλιν ν' ἀρνηθῶμεν τόσον τὰ περὶ Ἡρακλέους, ὅσον καὶ τὰ περὶ Αἰσώπου ἱστορούμενα. Ἡ ὑπαρξὶς τοῦ Ἰπποκράτους δυνατόν νὰ εἶναι μυθώδης ἢ δυνατόν νὰ ἐγένετο αὐτὸς οὗτος ὁ ἀναμφισβήτητος συγγραφεὺς τῶν λογογραφιῶν τῶν φερουσῶν τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ὁ Πυθαγόρας παρέλαβεν ἀπάσας τὰς περὶ τῶν θεῶν γνώσεις αὐτοῦ παρὰ τοῦ

προφήτου Ἰαΐου, ἥ ὅτι, κατέχων ἤδη ἅπασαν τὴν σοφίαν τῶν βαρβάρων ἐθνῶν, ἐγένετο ὁπαδὸς τῶν μαθητῶν τοῦ Ὀρφέως ἐν Θράκῃ καὶ τῶν τοῦ Ἀτλαντος ἐν Μαυριτανίᾳ, ὅτι συνεσπούδασε μετὰ τῶν ἱερέων ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τῶν Δρυϊδῶν ἐν Γαλατίᾳ, μετὰ τῶν γυμνοσοφιστῶν τῆς Ἰνδίας, τῶν Μάγων τῆς Περσίας καὶ τῶν Χαλδαίων τῆς Βαβυλώνος. Ἀλλ' ἐνῶ ἐν τοσαύτῃ εὐρισκόμεθα ἀμικχανία ὡς πρὸς τὰ ἄτομα, εἰς πόσῃν ἄρ' αὖ γε δὲν ὑποπίπτομεν ὡς πρὸς τὰ ἔθνη! Ἐὰν μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ πατρὸς τοῦ Θουκυδίδου κατὰ τὴν διαβεβαίωσιν τοῦ ἱστοριογράφου τούτου οἱ Ἕλληνες οὐδὲν σχεδὸν ἐγίνωσκον περὶ τῆς ἀρχαιότητος αὐτῶν, πῶς ἠθέλομεν εὐλόγως πιστεύσει ὅτι ἐγίνωσκόν τι περὶ τῆς ἀρχαιότητος τῶν ἄλλων ἐθνῶν; Καὶ ὁμως οὗτοι ὑπῆρξαν οἱ πρωταγωνισταὶ τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ καὶ οἱ διδάσκαλοι ὡς πρὸς τὴν ἱστορίαν τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Ἀσσυρίων, Σκυθῶν, Περσῶν καὶ Αἰγυπτίων καὶ ἄλλων ἐθνῶν. Ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι; — Ἐκτὸς ἐὰν ἐγκλίνωμεν πρὸς τὸ νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ἰδιαίτερόν τι προνόμιον παρεχωρήθη αὐτοῖς ὑπὸ τῆς Προνοίας, πῶς ἠθέλομεν φαντασθῆ ὅτι ἠδύναντο οὗτοι νὰ γινώσκωσιν τι περὶ τῆς ἱστορίας αὐτῶν, ἐνησχολημένοι ὅλως ὄντες περὶ τὰ τῆς γεωργίας καὶ ἐν ταῖς μάχαῖς διατελοῦντες ἀπ' ἀρχῆς τῆς βασιλείας αὐτῶν;

Ἡ ἱστορία λοιπὸν τοῦ κόσμου μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ δευτέρου Καρχηδονιακοῦ πολέμου περιβάλλεται ὑπὸ ζοφεροῦ νέφους, ὅπερ οὐδενὸς ἡλίου γνώσεως ἰσχυραὶ ἀκτῖνες ἠθέλον δυνήθῃ ἵνα διαλύσῃ. *Res nullius, quae occupanti conceduntur.*

Ἑμ. Γιαρρακόπουλος.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΝ ΡΩΣΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Ἡ Ρωσσία πρὸ εἴκοσι ἐτῶν δεικνύει, πῶς κράτος ἰσχυρὸν δύναται ν' ἀνορθωθῇ ἐκ τῆς πτώσεώς του. Ὡφεληθεῖσα ἐκ τοῦ σκληροῦ μαθήματος τοῦ πολέμου, δὲν ἀπώλεσε τὸν καιρὸν τῆς εἰς περιττὰς συζητήσεις, ἀλλ' ἐπήνεγκεν εἰς τὸ κράτος τῆς νέου θεσμοῦς καὶ ριζικὰς μεταρρυθμίσεις. Μετὰ τὸ 1854 ἡ Ρωσσία πραγματικῶς δὲν ἐνικήθη, καθότι οἱ σύμμαχοι δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὴν ἀφαιρέσωσιν εἰμὴ μίαν μόνον πόλιν τοποθετημένην εἰς τὴν ἐσχατιὰν τοῦ κράτους αὐτῆς. Τὰ σύνορα αὐτῆς δὲν εἶχον προσβληθῇ, ἐπειδὴ ὁ ἐχθρὸς δὲν διανοεῖτο νὰ διευθύνῃ τὰ στρατεύματά του εἰς τὸ κέντρον τῆς ἐπικρατείας. Οὐχ' ἦττον ὁμως τὸ κράτος ἦτο ἐξηντλημένον καὶ ἐσυνθηκολόγησεν ἕνεκεν ἐλλείψεως πόρων ἀναγκαίων εἰς ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου. Ἡ ρωσικὴ κυβέρνησις ἐννόησεν ἐντελέστατα τὰ κύρια αἷτια τῆς ἀσθενείας τῆς. Τὰ αἷτια ταῦτα ἦσαν τρία, πρῶτον ἐλλειψὶς δρόμων πρὸς ταχείαν συγκοινωνίαν, δεύτερον ἀνεπαρκὴς ἀνάπτυξις τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων τῆς χώρας, τρίτον ἐλλειψὶς φώτων καὶ πρωτοβουλίας ἐκ μέρους τῶν κατοίκων. Ἐὰν κατὰ τὸ 1853 ἡ Ρωσσία εἶχε σιδηροδρόμους, οὐδέποτε οἱ σύμμαχοι ἠθέλον προσβάλλει τὴν Κριμαίαν, καὶ ἐὰν ἐξ ἄλλου τὰ φυσικὰ αὐτῆς πλούτη ἐξεμεταλλεύοντο ὑφ' ἐνὸς λαοῦ ἐλευθέρου καὶ πεφωτισμένου, ὡς οἱ λαοὶ τῆς Δύσεως, ἡ Ρωσσία θὰ ἦτο εἰς κατάστασιν νὰ προκαλέσῃ ὅλας τὰς ἐφόδους τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας. Ἡ Ρωσσία, ὅπως ἐξαλείψῃ τὰ αἷτια τῆς ἀδυναμίας ταύτης, ἐργάζεται ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν μετ' ἀκουράστου ἐπιμονῆς καὶ εὐστόχου ἐπιτηδειότητος. Ἦρχισε νὰ χαράττῃ τὸ σύμπλεγμα τῶν σιδηροδρόμων αὐτῆς, τοὺς ὁποίους ἐκτείνει κατ' ἔτος καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Ἀκολουθῶς ἀπελευθέρωσε τοὺς δούλο-